

Munter, glad etc. om fugl

En studie i litterære traditioner

Af HARRY ANDERSEN

Fuglenes liv og leg, sang og kvidren, ynde og væverhed, fart og flugt – hvilke temaer i dansk digtning og maler- og tegnekunst. Mødet mellem digtere og malere har ofte været frugtbart og lykkeligt. Jeg behøver blot at minde om Johannes Larsen. I et digt »Solskin paa Engene« (fra 1921) udbryder Ludvig Holstein: »Er Fuglene ikke fortryllende / og Fugles Liv og Leg?«¹ Tre værker i dansk litteratur må fremhæves: Blichers »Trækfuglene. Naturkoncert«² (1838) og to nyere sidestykker: Johannes V. Jensens »Aarstiderne« (1923) og Valdemar Rørdams »Fugleviser« (1924). »Trækfuglene« er blevet illustreret en række gange, i 1914 kom den med træsnit af Johannes Larsen; bogen blev genudsendt 40 år efter, i 1954. »Aarstiderne« har tegninger af Johannes Larsen; 3. forøgede udgave kom i 1947³. Et sidestykke til disse tre bøger er Klaus Rifbjergs modernistiske »Voliere. Et fuglekor på femogtyve stemmer« (1962) med illustrationer fra gamle fugleatlas⁴. »Fugleviser« er illustreret af Gerhard Heilmann. I 1944 udsendte Tage la Cour et udvalg »Fuglene i dansk Digtning« med tegninger af Falke Bang. I Ingemanns morgensange spiller fuglene en stor rolle, og i Grundtvigs salmer er der ikke så sjældent fugle⁵. Et digt som Grundtvigs »Der er et Land saa kosteligt« bør fremhæves i denne sammenhæng. Ludvig Holsteins store kærlighed til fuglenes liv har jeg skrevet om i mit arbejde »Ludvig Holsteins kunst« (1956)⁶, kapitlet om fuglelivet.

Til fuglenes liv og færden, kvidren og sang er en række ord knyttet intimt: *lystig* (*lystelig*), *glad*, *glæde*, *fryd*, *fryde*, *fro*, *munter*, *frejdig*, *fri*, *juble*, *jublende*, *jubel*. ODS har i artiklen *munter* (XIV (1933), 525 ff.) ingen eksempler på *munter* om fugl, lærke, svale etc. I afdeling 1) anføres bl. a. følgende virksom, væver, energisk, livskraftig, rask, frisk (undertiden specielt: vågen, frisk efter søvn), fyrig o. lign. Fra Wessel anføres: *muntre* (j: *vimse*) *Fluer* (»Samlede Digte«. 2. udg. (1878) p. 40), fra C. J. Boye: *Den muntre Stridshingst over Engen vanker* (»Poetiske Skrifter« IV (1881) p. 151), fra Luis Bramsen:

Hesten (blev) munter i det lyse klare Frostvejr og tilsidst saa munter, at den trak hele Vognen i Flaben («En kjøbenhavnsk Købmands Ungdomshistorie. Optegnelser 1819–44» (1917) p. 34)⁷. Under 2) anføres bl. a.: som besidder, vidner om, er præget af livsglad stemning, godt humør, der ytrer sig (på en forholdsvis rolig, behersket måde) i livlig optræden. Under 3): som sætter en i godt humør, opliver, opmuntrer. Hvor man savner Ingemanns kendte »De muntre Fugle kalde paa hverandre« (i »Nu titte til hinanden«). Jeg skal anføre en række eksempler på *munter* om fugl fra dansk digtning; de er vidnesbyrd om en meget stærk tradition fra den tid det tyske låncord *munter* kom ind i sproget.

Det ældste eksempel har jeg fundet i B. J. Loddess oversættelse af Richardsons »Pamela« (1743): Jeg stod op saa munter som en Fugl (I p. 73, se ODS VI (1924), 144, under fugl). Det næste er sikkert fra Tullin (1728–65); han kalder lærken for den »muntre Vægter«⁸. Johannes Ewald har i »Adam og Ewa« (1769): Du min muntre Fugl⁹.

Henrik Kampmann (1750–1828) har i sin salme »See Marken taber nu sin Pragt« – der har inspireret Grundtvigs kendte salme »Nu falmer Skoven trindt om Land« –: Den muntre Fugl / Nu søger Skiul / Og glemmer Glædens Tone¹⁰. Grundtvigs »Høst-Sang« fra 1844 har i originaltrykket: Nu Storken flyver over Strand, / Ham følge muntre Svaler. Grundtvig rettede *muntre* til *viltre*. Om Grundtvigs rettelse skrev Ejnar Thomsen: »en eneste Ting kan man dog glæde sig over: muntre Svaler er ændret til viltre Svaler; det smager ret af Grundtvig – Kampmann lod svalerne være muntre, Grundtvig ligesaa i Originaltrykket –, han har sanset Svalernes Flugt mere præcist«¹¹. Salmebogen har *muntre Svaler*¹². Det er *munter* som er det afgørende ord i den litterære tradition. Det er ikke så heldigt når ODS anfører citatet *viltre Svaler* (under *vilter*) fra »Salmer og aandelige Sange« I–V (1868–81), se III p. 446: salmebogens *muntre*. Det kan give en den opfattelse at originalversionen skulle have haft *vilter*¹³. ODS citerer under II kvad fra Grundtvigs »Salmer og aandelige Sange« I (1868) o. 462: morgenglad / Tumler sig, med muntert Kvad / Hele Fugle-Koret! (XI (1929), 855).

Jens Baggesen har i »Fuglen« fra 1790 om fugle: thi Lysets Straale kun / Indhenter vores muntre Flugt. *Oehenschläger* har en række eksempler på *munter* om fugl, gentagne gange om lærke. Som bekendt hører *munter* til hans livord, jf. f. eks. »Naturens muntre Søn er Lykken næst« (»Aladdin«), »De muntre Dreng lege hist« (»Frode paa Vifils Ø«, »Helge«)¹⁴; digtet »Ved Festen den

14de November 1849« har ordet *munterhed* som et nøgleord¹⁵. I lystspillet »Freyas Altar« (i »Poetiske Skrifter« 1805) har vi et kor i tredje akt: Fuglene bygge / Bag hvælvede Grene, / Saa muntre, saa ene, / Saa jublende trygge¹⁶. I »Aladdin« siger fuglene i træet (i femte akts begyndelse): Snart, snart er din Kummer forbi, / Da rinder saa let og fornøjet dit Blod, / Og da er du munter som vi. Aladdin siger: Hør, hvor de muntre Fugle qviddre sødt¹⁷. »Jesu Christi gientagne Liv i den aarlige Natur« har *munter* flere gange. »Simon Peder« og »Christi Manddom« har: Fuglenes muntre Sang. »Simon Peder« har desuden: Rundt i muntre Klynger / Synger / Hele Skovens Fugleslægt. I »Jesu Lære. Den gamle Skov taler gennem Hornet« hedder det: Seer du ey Spurven, hisset, munter at hoppe. »Yduns Frelse« (i »Nordens Guder«) har: I Græsset synger den muntre Lærke (strofe 3). Digtet »Ved Festen den 14de November 1849« har: Og som i Marken qviddrer muntre Lærke, / Sig svinger Sangeren til fremmed Egn¹⁸. I »Skirnirs Rejse« (i »Nordens Guder«) taler Ochlen schläger om de »muntre Ryper«¹⁹.

Ingemann har brugt *munter* om lærke i sit digt »I Hyllested« (fra 1813): Muntre Lærker slaæer²⁰. »Nu titte til hinanden« (i morgensangene fra 1837) har som bekendt: De muntre Fugle kalde paa hverandre. J. L. Heiberg har: Spurvenes muntre Qviddren mig spaaer alt Lærkernes Komme (»Foraar om Vinteren«). I »Panisk Skræk« taler Heiberg om de »muntre Fugle«. Ludvig Bødtcher har: Sorgfri svinger høit sig Svalen / I den friske Aftenvind / Med sin muntre Elskerinde (»Aften ved Ariccia«); i »Sølvbryllupssang« tales om de »muntre Fugle«; i »Et Møde« hedder det om en gøg, at den »Sendte mig i Flugten / Et muntert Sommerblik«²¹. Blicher indleder »Brushanen« med: *Tringa pugnax!* nu blier her et muntert Liv. »Lyngspurven« har: Men selv i denne øde Vang / Du har en munter Elskovssang / En Vandrer at forlyste. Chr. Winther har flere eksempler: Da løfter Lærken sig muntert op / Paa sine spæde klingende Vinger (»Hvile paa Vandringen«) – Og Droslen med sin muntre Sang (»Sang i Dalen«) – Lærkens muntre Morgenchor (»Sauvegarden«)²² – Til varme Syd er fløiet / De muntre Fugles Chor (»Til Een« 91). Chr. Winther digter om en talisman der kvidrer som en lærke og taler om dens »muntre Melodie«²³. ODS citerer under morgenlærke Fr. Paludan-Müller XIV (1933), 376: De muntre Morgenlærker Triller slaæ (»Poetiske Skrifter i Udvalg« I (1901) p. 63. Citatet er fra »Dandserinden« (1833), anden sang). Henrik Pontoppidan har: »... forlod hende med et muntert Fuglekvidder« (»Fra Hytterne« (1887) p. 115). Ernst von der Recke citerer sig selv i »Dansk Verslære« (1885): Fløitende paa Tagets Mønning / sidder høit den muntre Stær (§ 220). Holger Drachmann har i »Forskrevet« (1890): Og hvad véd Fuglene ikke at fortælle derom, de, som nu skal synges Foraaet og Sommeren igennem det selvsamme simple, storladne Digt, de vege og bløde, de vellydfyldte og muntre smaa Viser – vege, bløde, vellydfyldte, smaa Viser om den muntre Frejdighed, der fylder Brystet (»Poetiske Skrifter« VIII (1927) p. 182). Johannes Jørgensen har »muntre Svaler« i sit store digt »Sommer« ligesom Grundtvig (i samlingen »Stemninger« 1892): Højt svang sig mine Haab som muntre Svaler / fra deres Røder i en grusgul Skrænt (se »Udvalgte Digte« (1944) p. 43). I »Foraarssange« VI (i »Bekendelse« 1894) hedder det: Mejser med muntre Stemmer / kvidred et Hav af Musik (smst. p. 64). Johannes V. Jensen har i sin myte »Majnat« fra 1901: en munter Kvidren (se f. eks. »Myter« I (1924) p. 63). Valdemar Rørda har i »Gudrun Dyre« (1902): Jeg er munter som en Lærke²⁴. I »Fugleviser« (1924) har Valdemar Rørda anvendt ordet flere gange: ... Skikken er den at prise jeres muntre Vise (»Stærene«, p. 80) – At plyndre

muntret er jeres muntre Kald (samme digt, p. 81) – deres (svalernes) muntre Fugleby (»Svalernes Pinsemorgen«, p. 89). *Jeppe Aakjær* har i »Barnet og den gamle Gaard« fra 1905: Du er i Dagens den stride Blæst / en muntret glidende Foraarsvale (se »Udvalgte Digte« (1956) p. 45). »Svalen« fra 1908 har: Samme Flugtens muntre Sting (smst. p. 183). »To Forkyndere« (i »Muld og Malm« 1909) har om solsorten: ... og fra Brystets spæde Grube / Jordens muntre Toner klang (p. 54) – sang om ... hvad en lille Fugl kan møde / paa sin muntre Verdensflugt (smst. p. 55). I »Broen« fra 1916 hedder det om svalen: muntret i Pavsen hun sad og kvivitted sig (smst. p. 79)²⁵. *Kai Holberg* har i sit digt »Flamingoen«: Vi har jævne Hverdagsfugle, / Spurven og den muntre Stær (»Zoologisk Have« (1907) p. 55 og »Udvalgte Digte« (1927) p. 41). *Johan Skjoldborg* taler om en rørsangers »lille muntre Sangerspil« (»Rørsangeren« i »Dynæs Digte« (1915) p. 13). *Ludvig Holstein* har i »Frauenwiese« (i digtsamlingen »Løv« 1915) disse ejendommelige vers om de Frauenwiese koner: De kimes ud hver Morgen / i Taagens blege Damp / til Dagens muntre Kamp / af Lærketriller. Det store digt »Løvspring« (i »Mos og Muld« 1917) har: Muntre Fuglemødre mader Ungerne som før (med et stærkt stavrim). Brugen af *munter* svarer nøje til Ingemanns »De muntre Fugle kalde paa hverandre«. I »En lille Pige« (i »Æbletid« 1920) taler Holstein om »en Munterhed saa sky som Skovens Finker, / der tier, naar en ukendt Lyd de hører«. *Kai Hoffmann* har: Se, hvor er Spurvene / muntre og kære²⁶ (digtet »December« i »Hjem og Hjemland« (1916) p. 26) – en Svale kvidrer munter (~ Sekunder, »Danmark i Digt og Billeder« VII (1949) p. 41). *Alex Garff* har disse ejendommelige vers i »Morgenlærken«: Og som en munter Morgendugg / usynligt Lærken dirrer (»Gyldne Grene« (1934) p. 13). I »Lærken« hedder det: Den synger hele Dagen lang, / fra den staar op af Sengen, / du hører samme muntre Sang, / naar Sol staar over Engen (»Fuld af Foraar« (1937) p. 25). *Hans Ahlmann* har »Fugles muntre Krig« (»Skriveren ved Vinduet« (1935) p. 55). *Marinus Børup* har i tilknytning til svalen »et muntret Smil« og »en Svalens muntre Jag« (»Digte i Udvalg« (1941) p. 125). *Martin A. Hansen* skriver i »Løgneren« (1950) om »muntre Musvitter« (p. 71). *Grethe Risbjerg Thomsen* har: Ingen munterhed i fuglenes stemmer, / kun svage skrig, som af dødelig angst (»Havet og stjernen« (1959) p. 41). *Hans Hartvig Seedorff* kalder stærene for »muntre Fløjtenister« (»Forelsket i Aaret. Tolv Croquis'er« (1962) p. 25). I *Ole Vindings* artikel »Det lette hjertes fugle« hedder det om spurven: Den lever fra minut til minut, som de viseste østerlændinge, tager aldrig forskud paa noget, men forsyner sig, munter og veloplagt, naar der er noget (Information 24/10 1962). – »Majsang« (O! du skønne, skønne Maj) efter J. H. Voss har: Fuglen muntret triller. »Kom, Maj, du søde, milde« har i en vist ret ny Version: ... Lærken svinger / sig op med muntret Slag (: Dog naar sig Lærken svinger / mod Sky med lifligt Slag). *O. Helms* – der nævner Holbergs og Blichers »lystige Stær« (i »Stæren« af O. Helms, Johannes V. Jensen og Johannes Larsen (1925) p. 102, se også p. 47) – har: Munter Melodi (p. 44) – dens (stærens) Sang og dens muntre, rastløse Færd (p. 103).

Det er sandsynligt at anvendelsen af *munter* om fugl skyldes indflydelse fra tysk lyrik, der har haft så stor betydning for dansk digtning. Jeg skal nævne et par eksempler fra *Eichendorffs* lyrik. »Die Sperlinge«, og »Der Kranke« har:

Draussen auf dem Zaune munter
 Weizen unsre Schnäbel wir,
 Durch die Hecken 'rauf und 'runter
 In dem Baume vor der Tür.

Vögelein munter
 Singen so schön,
 Lasst mich hinunter
 Spazieren gehn!²⁷

Vi kan altså fastslå at *fugl*, specielt *lærke* og *svale*, og *munter* hører sammen i dansk digtning. Traditionen er overordentlig stærk fra det 18. århundrede og op til 1962. ODS har ikke eksempler i den artikel, hvor man venter at finde dem: artiklen *munter*, men derimod under *fugl*, *lærke*, *rype*, *trilre*, *vilter* og *vægter*. Grundtvigs *muntre Svaler* – der er »lånt« fra Henrik Kampmann – har sikkert været af stor betydning.

Jeg går derefter over til eksempler på *lystig* og *lystelig*. *Hieronymus Justesen Ranch* har i sin »Fuglevis« (fra det 17. århundredes begyndelse): Hernest da kommer den lystige Stær, / At qvidre smuck, som føre taug qver / Met Glæde nu siunger – Fuglesang / Som nu saa lystelige siunger. *Holberg* har i »Jeppe paa Bjerget« (første akt, 6): Om Sommeren synger den lystige Stær (citeres ODS under I. stær XXII (1941), 785). *Ingemann*: se under glad. *Oehlenschläger*: se under fro. *Grundtvig* har i »Den signede Dag«: Og Lærken hun er en lille Fugl, / Kan lystig i Sky sig svinge! Originalteksten af den gamle dagvise har ikke lærke, men: Den lille Fuel han fløjter saa højt²⁸. Hos *Blicher* møder vi også »den lystige Stær« i »Stæren« (»Trækfuglene«). *Vilh. Esmanns* sang »For Danmark« fra 1857 (Droslen slog i Skov sin klare Trille) – hvis hovedmotiv er fuglenes sang og klage – har: Lærken svang sig fra sin skjulte Rede, / lystigt lød det, da mod Sky den fløj (citeres ODS under *lystig* XIII (1932), 287 og under *lærke* smst. 452). *Aarestrup* har i »Sidskensang«: Om mig selv at tale, jeg lystige Dyr. *Kaalund* har: Men Fuglen fløjter lystigt væk (»Et Fugleskjul« i »En Efteraar« 1877). ODS citerer fra *Niels Møller* under lærke: Han kvadrer saa lystigt som en lærke om morgenen. *Valdemar Rørdam* har: Dér smutter Grøn Sanger på lette Vinger / og ler med et lystigt og luftigt Skinger (»Grøn Sanger« i »Fugleviser« p. 16 – ... takker ... / ... Spurven for hans lystige halløj (»Fugletræet«, smst. p. 73).

Adjektivet *glad*, der er velegnet til at rime på (ad, bad, blad, kvad (subst.), stad etc.), er knyttet intimt til fuglenes liv og sang; det er brugt overordentligt ofte i digtningen. Sammen med glad hører *glæde* (subst. og verbum), *fryd*, *fryde* og *fro*.

Ranch har i sin »Fuglevis« om stæren: Met Sorrig laa hun i Dvale, / Kunde hvercken siunge eller prale, / Met Glede nu siunger saa. ODS citerer under fugl (VI, 144) fra *Holbergs* »Ulysses« I, 3: Alle Fugle synger af Glæde, naar de see Soelen. Under III kvæde citeres fra *Wilhelm Helts* »Curieuse poetiske Skrifter«

(1732): Hør til den lille Fugl, hvor gladelig den qvæder (XI (1929), 980). *Schack Staffeldt* har i sit digt »Forvandlingerne«: En Fugl, som hopped og sang saa glad (sad). I *Oehlenschlägers* »Sanct Hansaften-Spil« siger Maria: Da jeg i Morges aabnede mit Øie, / Da hopped Spurven glad paa tørre Tage²⁹. I første sang i »Thors Reise« hedder det: De Fugle qvidred saa glade / I aarle Morgenstund ~ Plade)³⁰. *Grundtvig* har: Som Fuglen glad i Skov og Vang (»Morgenstund har Guld i Mund«) – Som sig Morgen-Lærken svinger / glad min Sang i høien Sky! (»Løft dig, Sjæl, paa Lysets Vinger«). ODS citerer fra Grundtvigs »Jeg gik i Marken og vogtede Faar«: Glad som en Fugl i den faureste Vaar / Hopped rundt jeg (: David) og nynnede paa Salmer (VI (1924), 1011). *Ingemann* har i »Gud skee Tak og Lov«: Alle Haner goel, / Hilsed glad Guds Sol (citeres ODS under gale VI, 617) – Lystig Hanen goel, / Hilsed glad Guds Sol (smst.). »Morgenstund har Guld i Mund« har: Glad i den gyldne Morgenstund / Fattigst Fugl i Straalehavet dukker. »Den skønne Jordens Sol gik ned«: Paa mindste Blad i største Skov / Har glade Skabninger hjemme. »Høstsang« har: Frit Dyr og Fugl har Klæder, om Føden maa de gaa: / De søge glad og lystelig de finde – Selv Dyret sig glæder ved Høstlivets Lys; / Smaafulg holder Gilde mellem Traver³¹. »Salomons Sang i Viinhaven« har: Alle Fuglene qvidde saa glade (~ Blade). *Blicheer* har i »Den gamle Lærkes Efteraarssang«: Før har vel Glæden boet i hans Bryst – til Himlen steg han med sin glade Røst – Kort var den Skygge, jeg af Glæde fandt – Glædestoner. I »Præludium« til »Trækfuglene« hedder det: Og derfor lige glad nu og da / Paa Gennemrejsen jeg synger – Jeg vilde gjerne fra høien Sky / Udsendt de gladere Sange. »Skovduen« har: Der var en Tid, da jeg og som Du / Har levet allene for Glædens Nu (herom minder stærkt Johannes V. Jensens »Kærligheds dyre Nu: I evige Sommer du! i »Skovduen« i »Aarstiderne« 1923). *J. L. Heibergs* ungdomsdigt »Til Lærken« byder på en række eksempler af stor interesse: ... at glad / Til den Eviges Throne / Den bringer sit Qvad – glædesrig – Glædeschor. *Bødtker* har i »Sangfuglen«: Den (fuglen) sad i Aftenso-lens Lyn / Saa høit og saac sig om / Og af og til et lille Nyn / Af Tak og Glæde kom (se »Samlede Digte« (1940) p. 349). *Aarestrup* har i »Henrykkelse« (i »Erotiske Situationer«): Du glade Fugl, som flyver! ODS citerer fra *C. J. Boyes* »Aandelige Digte og Sange« I–IV (1833–37): Om Glæden hist / Hos Jesum Christ / Mig synger Skovens Due (II p. 147). Se under I due III (1921), 1075 og under synge XXII (1944), 1503. ODS citerer under fugl fra fru *Gyllembourg*: Glad og let som en Fugl ilede hun afsted (IV, 144). ODS citerer fra *Fr. Paludan-Müller* under fugl (VI, 144): Jeg har hørt de glade Fugle / stige syngende mod Sky (»Poetiske Skrifter i Udvalg« IV (1901/1902) p. 228). *Chr. Winther*: Den sommerglade Lærke (»Sjælland«, citeres ODS XX (1941), 1449 under sommerglad) – den morgenglade Lærke (første strofe i »Uglens Hjerter« i »Hjortens Flugt«, citeres ODS XIV (1933), 373 under morgenglad)³² – Lærken synger foraarsglad (~ Blad, »Til Een« XII. ODS har ikke medtaget foraarsglad). *Vilh. Esmann* har i den kendte sang »For Danmark« fra 1857 (Droslen slog i Skov sin klare Trille): Vor Sang ... / toner ... / mild og glad som Lærkenes Stemme. *Chr. Richardt* har i »Fuglekvidder« (i »Smaadigte« 1861) – der synes inspireret af slutningsversene i »Sanct Hansaften-Spil« –: I Bøgenes Skygge / Vi Smaafulge bygge / Og kvidere saa glad (~ Blad) – O, kom Du, som vanker / I sorgfulde Tanker / Vor Glæde saa nær! *Chr. Richardts* kendte sang »Ved Lærkens Komme« (i samlingen »Texter og Toner« 1868) har: De glade Klokkeslag – og derfor har I vel saa glade Dage. ODS citerer fra *Anton Nielsens* »Fra Landet« II (1863): Fuglene de synge saa gladelig, som om det var midt om Sommeren (VI, 1014). *Fritz Andersen* har

i sangen »I Skovens dybe, stille Ro« – der tidligere med urette har været tilkendt H. C. Andersen –: Fuglens glade Sang³³. *Henriette Nielsen* har: Lærken under sin Lyngtop brun / tykkes sig rig og glad (~ Kvad, i sangen af samme navn). *Mads Hansen*: Jeg sagde: hør du Lærke graa, / kan du et Raad mig give, / saa sig mig, hvad jeg gjøre maa, / for glad som du at blive? (»Hvad Fuglen sang« i »Sange«. 2. samling (1870), se også »Udvalgte Digte og ny« (1923) p. 68) – det er dig vi glade / hilse paa vor Vej – Vi Fugle er fri / og glade, vi, vi, vi (»Fuglens Foraarssang« i »Markblomster« (1873) og udvalget p. 63 og 65). *Kaalund*: De glade, bebudende Toner (»Støren« i »En Eftervaar« 1877) – Men Fuglen spørger ej om Lov. / I Foraarsaftenen stille, saa frisk som i den grønne Skov, / den slog sin glade Trille (»Et Fugleskjul«, smst.). *Chr. K. F. Molbech*: Du lille Fugl i Busken hist, / du glade Foraarssanger! / Hvi hopper du saa fro paa Kvist, / Mens jeg mit muntre Sind har mist / Og aldrig mere fanger? (»Alene«, se »Samlede Digte. Ny forøget Udgave« (1879) p. 338). *Thøger Larsen* har i sit digt »Foraarssang« fra 1892: Lærken synger sin lyse Sang: / »Vaar herude, og Vaar herinde / i vort Bryst med Glæde vi finde« (»Slægternes Træ« (1914) p. 51). *Johan Skjoldborg* har i sin kendte husmandssang »Naar Vinteren rinder i Grøft og i Grav« (trykt første gang i »Illustreret Tidende« 1897): Jeg lytter til Vaarens det syngende Kor, / til Lærken den jublende glade (citeres ODS under juble IX (1927), 890). Se »Dynes Digte« (1915) p. 27). I digtet »Rørsangeren« har Skjoldborg: Saa glad en Fugl – min glade Ven (smst. p. 13 og 14). *Johannes Jørgensen* har i »Vælskland I« (i »Digte 1894–1898« (1898): De Fugle, der gladelig sjunge (se f. eks. »Udvalgte Digte« (1944) p. 71) – De glade Svaler svinger sig i det Blaa (samme digtække II, smst. p. 73). *Viggo Stuckenberg*: . . . en sorgløs lille Sissen / der slaar sin glade Kvidder / under Gren (»Kogleri« i »Flyvende Sommer« 1898). *L. C. Nielsen* har i »Vaarfløjter«: Har jeg aldrig hørt Størene fløjte før, / har jeg været en døv til i Dag? – I Morges, i Morges, jeg aabne min Dør, / da vælded imod mig / fra solglade Struber en fløjtende Fryd (»Vandringer« (1905) p. 60) – Skalmes, som Gud i sin Vaarglæde skar (om støre, smst.). *Jeppe Aakjær*: O, du min Barndoms glade Fugl (»Aften-Gjøggen« fra 1904, se »Fri Felt« (1905) p. 51) – Gjøggen, den glade Skjælm (»Majsang« fra 1904, se »Udvalgte Digte« (1956) p. 189) – Lærkers glade Hær (»Bondefjol« fra 1916, smst. p. 100) – Jeg blev saet, mens glade Lærker sang (»Havren« fra 1916) – Gud signe hver Spurv, hver Spillemand, / der kommer med Glæde til Stad og Land (»Spurvene ved Helliggejt« fra 1916, se »Hjærtgræs og Ærenpris« (1921) p. 42 og »Udvalgte Digte« p. 225) – Støren, den lille glade Mand (»Vaar igjen« fra 1928, se udvalget p. 336). *Ditleff von Zeppelin*: Men Støren er ogsaa en glad Fugl (»Fugletræk« (1916) p. 95) – De er glade, de skal rejse (om støre, smst. p. 97). *Johannes V. Jensen*: Finkers og Spurves glade Kvidder i Lindene er forstummet (»Aarbog« 1916 p. 151) – glad klipper den (svalen) med Halen (»Svalerne« i »Aarstiderne« 1923) – i glade Høre de funkende Støre / paa Danmarks Kystrer slog ind (»Støren« i »Verdens Lys« 1926 og 3. udgave af »Aarstiderne« 1947; sml. Jeppe Aakjærs digt »Bondefjol«). *Ludvig Holstein* har i »Løvspring«: Morgenen befrier sin Glæde i et Brus af Fugletunger (»Mos og Muld« (1917) p. 73). »Det gamle Træ i Strædet« fra 1917 (trykt første gang i »Det skønne København« 1917 p. 115 f.) har: Men hvem skal nu fortælle / om Evighed og Vaar, / nu Spurv hussvild fløjter / og ingen Solsort glad / sin Aftentrille fløjter, / skjult af det svale Blad (se »Spredte Blade« (1942) p. 52). – »Sangen i Skoven« (»Juleroser« 1924) har: Glædesklang fra Paradis. *Hans Ahlmann*: Der steg Lærker mod Himlen, / og de sang i deres Flugt, / som om Struben skulle sprænges, / før end Glæden

helt blev brugt (»Genlyd af Dagene« (1918) p. 71; i »Ungdoms Legende (1907) har han: Der fløjter er fornøjet Stær, p. 9.). *Valdemar Rørdam*: Syng kun, syng kun din simple Melodi, / dit vemodig-glade di di di (»Gulspurv« i »Fugleviser« (1924) p. 30) – Gærdesmutter . . . / hilser fra Stolpens frønnede Top / glad det straalende Gry (smst. p. 71). *Kai Hoffmann*: Det rindende Vand og den fløjtende Stær / er Glansen og Glæden, som kommer mig nær (»Vaarsang« i »Bølger og Blæst« (1926) p. 37; i det samme digt hedder det: Der sidder en Stær i det mægtige Træ / og fløjter lyksaligt for Folk og Fæ) – Et Skrig af Glæde, der halvt er Klage, / al Armods Angst i en Fuglestemme (»Viben«, smst. p. 42). *Otto Gelsted*: Vinterfugl og Foraarsanger / mødes i en solglad Skare (»Foraar i Ørstedsparken« i »Rejsen til Astrid« (1927) p. 26 og »Udvalgte Digte (1957) p. 96; *solglad* er også brugt af L. C. Nielsen). *Peter Alsted*: Lærketriller glade (∼ Flade, »Heden og Haven« (1932) p. 31). *Alex Garff* har om en solsort: sidder glad ved Solnedgang / og vendt med Vest / med en lille Aftensang / den fik til Rest (»Fuld af Foraar« (1937) p. 60). *Marinus Børup* har om lærkens aftensang: Fra i Morges inden Gryet / har den jublet Glæden ud (»Aftensang« fra 1938, se »Digte i Udvalg« (1941) p. 126). *Fredrik Nygaard*: Ved vintertid, i stadens snævre stræde, / skovduen kom til Holsteins fuglebræt / og kurrede sin dybe, varme tone / og pikkede lidt korn, blev glad og mæt (digt ved Holsteins død 13. juli 1943, se »Musernes krans« (1955) p. 22).

Jeg skal derefter anføre nogle eksempler på det litterære *fro* der er velegnet til rim: bo, bro, gro, kro, lo, ro, tro. *Oehlenschläger*: Naar vi kun har Roe / Til at hoppe frit, / O, da er vi saa froe, / Saa froe, saa froe! (slutningskoret i »Sanct Hansaften-Spil«. Citeres ODS VI (1924), 77) – Hvergang Klosterklokken ringed / Nu hver Fugl, saa let bevinget, / Høit sig op mod Himlen svinged, / Sang saa lysteligt og froe (∼ Roe. »Anders-Skov« i »Langlands-Reise«). *Ingemann*: Godmorgen! vi sjunge med Fuglen helt fro (∼ boe, »Lyksalig, lyksalig . . .« citeres ODS). *Aarestrup*: Vi sladdrede sammen, vi sang, vi loe / Saa hjertensfroe (»Sidskensang«). *Kaalund*: O lær mig, lille Lærke, saa frejdig og fro (∼ Tro, »Lærken« i »Et Foraar« 1858). *Chr. Richardt*: Vaagn med Smil om Munden, / Saa fro som Fugl i Lunden (»Vuggevise« i »Smaadigte« 1861). *Mads Hansen*: Kornlærken kvadrede fro i Morgenstunden (»Den femte Juni« i »Sange« (1867) p. 25 og »Udvalgte Digte« p. 52) – »Hvad Fuglen sang« (i »Sange«. 2. saml. (1870)) har omkvædslinien: vi, vi, vi, vi er fro (i rimstilling) og »Fuglens Foraarsang« (se under glad) har et tilsvarende lydmaleri (sml. slutningskoret i »Sanct Hansaften-Spil«): fri, fri, fri og fro (∼ Ro, se »Udvalgte Digte« p. 64 og 66). *Høstrup*: jeg synger saa fro (∼ Klo, »Lærken«, se »Sange og digte fra tredivte år« (1872) p. 308). *Molbeck*: se under glad. *Johannes V. Jensen*: Det kurrer fra Skovduens Bo, / uforstyrrelig, fro (»Skovduen« i »Aarstiderne« 1923)⁸⁴.

Fryd etc. *Ranch* har i sin »Fugleviser«: Alt først saa ville vi prise / Den smucke Lerkens Vjse, / Hun er saa Frydefuld / Oc loffver Gud saa aarlig. *Baggesen* har i »Fuglen« (fra 1790): Fugle-Fryd og Fugle-Gammen. *Oehlenschläger* har i »Den frembydende Vaar«: Kan vel en Spurv, skjønt den saligt sig fryder, / Tolke sin Salighed som Philomele? (∼ lyder, se »Poetiske Skrifter« I (1926) p. 45). *Blicher*: Høit op mod Himlen stiger jeg med Sang, / I stærke Toner skal min Fryd udstrømme (»Den unge Lærkes Foraarsang«) – Ak! det er ei af Fryd, I kjære smaa! / At Eders Fader her i Natten synger (»Den gamle Lærkes Efteraarsang«) – fra lette Bryst opsteg min Frydesang (samme digt). *Ingemann*: Fryd dig, Sjæl,

som Fuglen i det Høje! (»Morgenstund har Guld i Mund«). *Grundtvig*: Den (fuglen) sang, som talt ud af mit eget Hjerte, / Toner gav den al min Fryd og Smerte (»Den danske Kæmpevis« 1847). *Mads Hansen*: fryde sig som Fugl i Morgenrød (»Aftenen« i »Sange (1867) p. 52 og »Udvalgte Digte« p. 78). *L. C. Nielsen*: se under glad. *Jeppe Aakjær* har i »Spurvene ved Helliggejt« – som jeg tidligere har citeret; det er et betydningsfuldt digt i denne afhandling –: Tøv lidt under Spurvenes Trær / og fyld dit Øre med denne Klang / af Livets evige Frydesang (sml. Blicher). I »Hejmdals Vandringer« (1924) findes disse linier: Med Ørene fyldte af Lærkernes Lyd / han vaagnede op til den saligste Fryd (p. 52).

Ludvig Holstein har i »Martsaften« (i »Mos og Muld«) denne eminente strofe (som jeg har citeret i kapitlet om gentagelse i »Ludvig Holsteins kunst« (1956) p. 32):

Et durende Kaos var Middagens Lyd.
Hver Aftenens Lyd gaar alene.
En Fryd for sig selv er nu Spurvenes Fryd
i Kirkegaardselmenes Grene.

I »Sanglærken« – der er medtaget af Tage la Cour i hans udvalg »Fuglene i dansk Digtning« 1944 – taler Holstein om »Jordens fryderige Stemme«. Dette udtryk ligger meget nær ved det citerede »Glædesklang fra Paradis« (i »Sangen i Skoven«). ODS har ikke indregistreret *fryderig*. Svarende til rimet Lyd ~ Fryd har »Sanglærken« Fryd ~ Lyd; det føles som naturligt at dette rim (jf. citatet fra Aakjær) er knyttet til fuglenes sang. Jeg citerer denne strofe fra »Sanglærken« – der giver så meget af Holsteins naturfromhed, glæde og hengivelse:

Vesperklokke, Ottesang³⁵,
kærere end Malme
var for mig den Røst, der klang
fra din skyldfri Salme³⁶.
Lad mig møde denne Fryd
som den første Livets Lyd,
hvis jeg af min Søvn fornyet
glad skal gense Gryet.

Valdemar Rørdom har i »Gulspurv«: Samler du i Sangfryd Haab og Minde (»Fugleviser« p. 29). ODS har ikke Sangfryd. *Thøger Larsen*: Vi sang i Fryd, som Nattergal i Lunde (»Landeværnet«, se »Trækfuglevej« (1927) p. 183). *Johannes V. Jensen*: En himmelbaaren Lærkelyd / besynger, lyse Sommerdage, / en Rede og en Mage. / Har Jorden større Fryd? (»Bryllupssang« i »Gudrun« 1936, optrykt i »Paaskebadet« 1937). *Alex Garff*: en Fugletale³⁷ / fuld af Fryd (»Fuld af Foraar« (1937) p. 100 og »Pigen og Spejlet. Digte 1937–53« (1954) p. 50). *Kai Hoffmann* har i »Nattergalen« (i samlingen »Danmarks Rige« 1941): Denne Fryd fra Skovens Krat (p. 67) – den Sang, der stiger som i stormfuld Fryd (~ Lyd, smst.).

Ordene *juble*, *jublende* og *juble* (med sammensætninger) hører til fuglenes sang. Dansk digtning kan opvise mange eksempler.

Schack Staffeldts digt »Aftenrøden« slutter med disse vers: Lærker! jubler, naar I atter seer / Himlens Rose høit paa Østens Tindel Fra *Oehlenschläger* har jeg under munter citeret: Fuglene... / Saa jublende trygge. *Grundtvig*: Hør Paradisets Nattergal / slaae Jubel-Slag i Graadens Dal – (»Det kimer nu til Julefest«). *Ingemann*: Naar Fuglene flagre af Rederne ud, / Du hører Smaabørnernes Priis i din jublende Vrimmel (»Nu vaagne alle Guds Fugle smaa«) – Og over Aksehavet der jubler Lærkesang (»Høstsang«: Det lufter mildt i Høst). *Blicher* har i »Lærken« (i »Trækfuglene«): Dine Jubelsange; han anvender også ordet *jubilere* (som ODS mærkeligt nok ikke citerer fra dette kendte værk). *Bøditcher*: Og Fuglens Flugt gaar tæt forbi / Og kvidrer »bort Melankoli!« / Og jubler hen mod Skoven (»Udvalgte Digte« p. 310). *Kaalund*: en jublende Nattergaletrille (»Til Hende« i »Et Foraars«) – en zitrende, jublende Trille (»Lærken«, smst.) – den jubled for den Vaar, som endnu ej var sét (samme digt) – at synge profetisk³⁸ med jublende Tro (samme digt) – Blandt Kugler og Kanoner / i Arsenalets øde Gaard / med høje Jubeltoner / en Fugl sin Trille slaar (de første vers i »Et Fugleskjul« i »En Eftervaar«, citeres ODS under jubeltone IX (1927), 885). *Chr. Richardt* har i sin kendte sang »Ved Lærkens Komme« – der indtager en central plads i denne afhandling –: Jeg veed ei Strengespil, / saa sødt og reent og jublende saa vide. I »Foraarsgry« udnyttes jubel i rimstilling af den store formkunstner *Chr. Richardt*: Og Lærken synger op som bedst, / den hilser fra sin Kuppel / med Jubel / Opstandelsens Fest³⁹! (se »Halvhundrede Digte« (1878) og f. eks. »Samlede Digte« II (1895) p. 121; sml. juble om solsort smst. p. 343). »Forvandling« (i »Vaar og Høst« 1884) har: Taushed – til jublende Toner! *Chr. K. F. Molbech*: Jublende klinger fra Bøgelunden / hundrede Fugles Røst (»Aftenstemning«, se »Udvalgte Digte« (1921) p. 92). ODS citerer under jubel fra *Schandorph*: Fuglejublen lød i rhytmisk Takt (IX, 886), under IV. trille fra *Karl Gjellerups* »Hagbard og Signe« (1888): Den Lærkelil, der fra det Blaa / jublende triller ud sin Sang (p. 8), XXIV (1948), 473. *Holger Drachmann*: Den (nattergalen) vil svare / Med en jublende Trille (»Juninat« i »Forskrevet« 1890) – og der jubles hele Dagen (sangen »Se det summer...« i »Brav-Karl« 1897). *Johan Skjoldborg*: se under glad. *Ludvig Holstein* har i »I Parken« (fra 1898, se »Løv« 1915) jubelskrig to gange i rimstilling: Brister Fuglenes Jubelskrig – Fugl, hvad ligner dit Jubelskrig⁴⁰? ODS har kun et citat på *jubelskrig* IX, 888 (fra Edv. Brandes 1895). I »O, alle de Lærker« (i »Digte« anden udgave 1903) hedder det i slutstrofen: Højt jubler det over den dryppende Lyng. / Stig frifødte Jubel, mod Himlen og syng! Hermed kan sammenstilles i det samme digt: Jeg saa paa din Strandbred en knælende Mo'r / højt jublende løfte sit sprællende Nor. De her citerede vers findes ikke i digtets originale og kortere version »Morgen i Sejs« (i »Illustreret Tidende« 1898, nr. 22). »Solsort« (i »Mos og Muld«) – Holsteins modstykke til Blichers »Sig nærmer Tiden, da jeg maa væk«⁴¹ – har: Din Strube jubler sødme-fuld / ved Solopgangens Porte.

Om »Sanglærken« skriver Paul la Cour med rette: Der er livsjubel i Digtet⁴². Jeg citerer disse vers:

Frisk er Evighedens Røst.
Kilden risler fra dit Bryst.
Jubler paa din Straalestige
aavn os dit Guds Rige.

Her må *jubler* være et substantiv. Meningen må være denne: du jublende lærke på din strålestige, du skal åbne os dit Guds rige. Digtet indledes med disse vers: Kvidder med den svale Røst⁴². Hvis man tolker *jubler* som verbum (sml. stige, 3, »Svømmer med Guds Herlighed / spejlet i dit Øje«, 4, vidner, 7), d. v. s. du *jubler* (*jubler* uden subjekt) går sammenhængen i stykker (du jubler på din strålestige – åbn os dit Guds rige). Man venter et kolon efter strålestige.

Viggo Stuckenberg: Nattergalen har tusinde Kluk, / og Ståren sit jublende Næb (»Smaavers« VII i »Sne« 1901) – Der synger under Himlens Blaa / en Lærkehær, et Jubelchor (»Naar Vaaren springer fra sin Seng« i »Sidste Digte« 1906) – Før jubled Nattergale, hvor vi gik (»Kærlighedsdigte« III, se »Sidste Digte« p. 163 og »Udvalgte Digte« (1954) p. 209). *Sophus Claussen* har i sit store digt »Mennesket og Digteren« fra 1907 (optrykt i »Fabler« 1917): Lærkejubel, Skrig af Svaler, Vind og Nattergaleslag. ODS har ikke taget *lærkejubel* med. *Hans Ahlmann*: Da stryger der en Solsort ind / med Strubetoner sorte, / den store Vaar har jubelsprængt / de sidste tunge Porte (»Aftenlandet« (1913) p. 40) – de (nattergale) jubler fra den grønne Top (»Skriveren ved Vinduet« (1935) p. 100) – en Fugl smaajubler (smst. p. 104). *Jeppe Aakjær*: tusinde sangkjære Lærker faar Jubel i Røsten (»Morgen« fra 1912, se »Vejr og Vind og Folkesind« (1916) p. 27 og »Udvalgte Digte« p. 161) – snart jubler Bakkernes Lærker / om kap med Mønningens Stær (»Landsbysmeden« fra 1916, se »Hjertegræs og Ærenpris« (1921) p. 18) – Stærehannen jubled (»Mor ved Brønden« fra 1916, »Vejr og Vind og Folkesind«, se »Udvalgte Digte« p. 58) – Naar Sommeren flyr over Sten og Stok, / og alle Lærker er rejst, / da sidder endnu en Spurveflok / og jubler ved Helliggejt (»Spurvene ved Helliggejt« fra 1917) – Hvi samles I Spurve i disse Trær, / hvi jubler I her jer Sang? (samme digt) – Graalærkers, Smaafinkers sødt-syngende Sky / med Jubel udfulgte den Høj af By (»Hejmdals Vandringer« p. 43). *Harald Bergstedt*: Jubel af Fugle (»Sange fra Provinsen« (1913) p. 42, se også den samlede udgave »Sange fra Provinsen« (1949) p. 87). *Axel Juel*: Og til et mægtigt, jublende Kor / mødes de prøvede Klynger (om stære, »Naar Løvet falder« i »Vandringsmanden synger« 1915) – jubler i den høje, klare Luft (om lærker, »Midsommer-Hymne« i »Ved Kærlighedens Korsvej« 1917) – Salige Sjøle i Fuglehammen / toned i Sommerens jublende Gammen / Jorden og Himlen nærmere sammen! (»Fuglene« i »I de dybe Skove« 1941). *Ditleff von Zeppelin* har om en rødkælk: dens Sang er som smilende Sorg, som vemodsfuld Glæde, som jublende, funkende Lykke, der pludselig igen gaar over til stille Sorg (»Fugletræk« (1916) p. 52) – et helt lille, fint Fløjtespil, en jublende Kvidder i Ansigtet. Aa, Lærken! (smst. p. 80) – Lærker . . . hænger i den blaa Luft som en Jubel uden Ende (smst. p. 81) – om solsorten: Udslynger en eneste, jublende, pragtfuld, straalende Tone (smst. p. 82) – om stære: Sprudlende af Liv, og hviskende og jublende (smst. p. 96). *Emil Bønnelycke*: . . . Fuglefløjt, / der jubler morgenstille (»Fuglenes Morgen« i »Gadens Legende« (1920) p. 94 og »Udvalgte Digte« (1922) p. 48). *Valdemar Rørdam*: den har jublet, med Graaden under (»Den tavse Nattergal« i »Fugleviser« p. 37). *Knud Poulsen*: Nattergalen slaar og alle Drosler jubler (»Vandringer« (1928), se 3. opl. 1949 p. 39). *Alex Garff*: Døds-Jubel staar af Struben (»Nattergalen« i »Den bedende Dreng« (1933) p. 41) – Naar Danmarks Haner galer / og ryster Hals og Haler / og basker med Vingeslag / saa jubler Himlens Lærker (»Hanesang« i »Den syngende Bog« (1942) p. 44) – denne Jubel i mit Blod / som er Lærkens hele Mod (»Ved du mon?«, se »Pigen og Spejlet« p. 92). *Marinus Børup*: se under glæde. *Kai Hoffmann*: Nattergalens Jubelkrat (»De lyse Nætter« i »Danmarks Rige« p. 72) – den skingre Lyd / af en Jubel

(»Nattergalen«, smst. p. 67). *Sigfred Pedersen*: Fuglens Jublen (»Lærke-Sange og Nyhavns-Klange« (1948) p. 7). *Fredrik Nygaard*: Solsorten fløjtede et sted mod sundet / og lærken jubled Ludvig Holstein-lyst (»Musernes Krans« (1955) p. 28).

Oehlenschläger har i sin kendte sang »Lær mig, o Skov! at visne glad« (fra 1813):

Lær mig, o lille Trækfugl, Du!
At svinge mig med frejdig Hu
Til ubekjendte Strande!

ODS citerer disse vers under *frejdig V* (1923), 1214 og under *trækfugl XXIV* (1948), 799. *Blicher* har i »Lærken« (i »Trækfuglene«): I det Farvel, du Sommerlivet byder, / Du lige frejdigt Afskedstrillen slaaer. I »Den gamle Lærkes Efteraarssang« hedder det: Svagt klynker du, som før saa frejdigt sang. *Kaalund* har i »Lærken« (i »Et Foraar«): O lær mig, lille Lærke, saa frejdigt og fro (se nærmere i det følgende). *Kaalunds* vers ligger meget nær ved *Oehlenschlägers*. *Chr. Richardt* har i »Ved Lærkens Komme« – der ganske givet har en forbindelse med *Kaalunds* digt⁴⁴ – disse vers:

Du flagrer ikke om,
Men frejdig, frisk og from
Du gaar den lige Vei fra Jord til Himmel.

Vi har her en endnu stærkere allitteration end hos *Kaalund* (*fl: fr* tre gange). *Mads Hansen*, der er meget litterær i sin lyrik (den har guldalderklang)⁴⁵, har gentaget *Oehlenschlägers* frejdig Hu i »Snehvides Morgensang« (i »Markblomster« 1873). Han siger til morgenlærken: Saa flyve vi begge med frejdig Hu (~ du, se »Udvalgte Digte« p. 90). I »Fuglenes Foraarsang« hedder det: Frejdigt vi synge / i Luftens Gynge (smst. p. 64 og 66), »Hvad Fuglen sang« har: Og vil du være glad og fri, / flyv over Sky og Skygger / med frisk og frejdig Sang som vi, / mens du din Rede bygger! (smst. p. 69). *Jeppe Aakjær* har om hanen og smeden: Morgenmænd begge, / har derfor det frejdigste Sind (»Landsbysmeden« fra 1916, se »Hjærtetræs og Ærenpris« (1921) p. 17).

Det er ikke usandsynligt at *Oehlenschläger* er den første som i dansk digtning har knyttet ordet *frejdig* til fugl.

Hos *Holstein* har jeg ikke truffet frejdig om lærke (se i det følgende) som hos *Chr. Richardt* og *Kaalund*. Derimod har han brugt *tapper* om lærken: Tappert fløj du helt herop / lange, lange Veje (»Sanglærken«)⁴⁶. *Valdemar Rørdaam* har om fugl i vinterens froststrengte tid: Bud til os har deres tapre Skrig (»Den store Fuglereade« i »Fugleviser« p. 8). *Hans Hartvig Seedorff* har om rødkælken: Den

tapreste lille Sanger, / som nogen kan ønske at se (»Robin Redbreast«, se »Lyrisk Julekort« (1948) p. 9 og »Udvalgte Digte« (1952) p. 304).

Fuglenes liv og sang – og ikke mindst lærkernes – kan være forbundet med *salighed* og *lykke*. Det poetiske sprog sublimeres, det går over i det religiøse og kan ikke nå højere. Ordet *lovsang* (og *lovsynge*) knyttes til fuglesangen, til lærkernes triller. Jeg minder om *Grundtvigs* salme: Alt, hvad som Fuglevinger fik, / Alt, hvad som efter Fugleskik / Med Sanglyd drager Aande, / Lovsynge Gud . . . (citeres ODS under *lovsynge* VII (1931), 232 og under *sanglyd* XVIII (1939), 768) – Og sig det til hver Fugl paa Jord, / Og sig til alle Englekor, / Hvis Sang livsaligst klinger. ODS citerer under *fuglekor* Grundtvigs »Som Fugle-Kor i Mark og Lund / Lovsynger Vaar i allen Stund« (»Psalmer og aandelige Sange« II p. 258. Se VI (1924), 151). *Oehlenschläger* har i »Anders-Skov« (i »Langelands-Reise«): . . . de stille Steder, / Hvor i Andagt Fuglen qvæder / Psalmer, fromt til Herrens Lov. *Holstein* har i »Sanglærken«: din Lovsangs pure Gry. *Johannes V. Jensens* »Kæmpehøjen« – der oprindeligt hed »Børnene i Heden« (»Dagens Nyheder« 31/3 1929) – begynder således: Hvor Lærken steg med Lovsang fra sin Rede⁴⁷. Det stavrimede »Darduses Vandresang« (i »Darduse« 1937) har denne strofe: Hør Finkerne / og de andre smaa Fugle, / hvor de lovsynger / Lyset og Dagen! (»Paaskebadet« (1937) p. 55).

J. L. Heiberg har *salig* i »Til Lærken« (se i det følgende). *Oehlenschläger* har *salig* og *Salighed* (se under fryde). *Jeppes Aakjær* har »den saligste Fryd« (se under fryd). *Holstein* har i »Sanglærken«: Fri du stiger, salig Aand – Troskabs Glød blev i dit Blod / Lys og salig Lue. *Johannes V. Jensen* har i sit hyldestdigt til *Holstein* »Lærken i Tibirke« (Berlingske Tidende aftenudgave 2/12 1924) om junilærken der hænger i den lysende himmel »saligt syngende / de lange søde Dage« (se »Verdens Lys« p. 78). Vi er ikke langt borte fra Ingemanns »Salig er Englenes Sang« (i »Glade Jul«). ODS citerer fra *Johannes V. Jensen* om lærken: det lille salige Kræ (»Aarbog« 1916 p. 139. Se XVIII (1939), 459)⁴⁸.

Om lærkerne hedder det i *Thøger Larsens* kendte sang »Den danske Sommer«: Lykken fra glemte Gruber / klinger af unge Struber (»Slægternes Træ« (1914) p. 10). *Holsteins* digt »Lærken« (i »Æbletid« 1920) slutter med denne strofe:

Ned over dig ringer
din Lykkes Klang
fra svirrende Vinger – – –
din Elskers Sang.

Johannes V. Jensen har dannet *lykkelatter* (sml. »henrykte Latter« i »Skovduen«). »Ægypternes Glæde« har: Altid, altid siden / ytrer den (solhøgen, Re) en Lykkelatter / i Morgengryet (se »Sælernes Ø« (1934) p. 54 og »Paaskebadet« p. 47). Skildringen »De maarsaa vel i Danmark« fra 1933 har: Solsortens enkle, enfoldige Lykkestrofe (»Sælernes Ø« p. 63).

I det foregående er adjektivet *lille* (og *små*) at træffe flere gange. *Lille* (og *liden*) og *fugl* hører intimt sammen (og flertal *små*, sml. *småfugl*). *Lærke* og *lille* forenes tæt på grund af stavrimet. ODS citerer under *liden* XII (1931), 769 to kendte steder i dansk digtning: *Grundtvigs* Finkeliden (~ Tiden, »Der er et Land saa kosteligt«) og *Ingemanns* »snart sover liden Fugl paa Qvist« (»I fjerne Kirketaarne hist«). *Oehlenschläger* har: en liden Fugl paa Qvist (»En Fugl siunger for Kongen« i »Helge«). *Bødcher*: en liden Fugl / Smaanynd af og til (»Sangfuglen«, se »Udvalgte Digte« p. 349). *Henrik Hertz*: den liden Fugl (»Sommerliv« III) – den liden Due (Ragnhilds vise »Viben vil værge« i »Svend Dyrings Hus«). *Kaalund*: Fjernt pipper en liden Fugl (»Sommeraftens Tusmørke« i »Et Foraars«). *Holger Drachmann*: Liden Fugl (»Ad kendte Veje«, se »Ranker og Roser« (1877) p. 82) – Jeg saa' en liden Fugl paa Gren (»Til Vaar!«, smst. p. 15). *Viggo Stuckenberg* slutter sit digt »Paasketid« om solsort: du liden Sanger! (»Sidste Digte« (1906) p. 10 og »Udvalgte Digte« p. 163). *Johannes V. Jensen* kalder gærdesmatten (i »Aarstiderne«; vor mindste Fugl) for »liden Mand med spæd Forstand«. *Valdemar Rørdam*: en liden Fugl (»Musvit«, se »Fugleviser« p. 63; samme digt har: den små Musvit) – Tommeliden (~ Tiden, om gærdesmatten, smst. p. 71).

Lille og *små* er begge velegnede til rimstilling (mærk f. eks. rim som *lille* = trille, små ~ strå). ODS har to eksempler på *lille* om fugl VI, 147 (fra Chr. Winther og J. L. Heiberg). Den gamle dagvise har: Den lille Fugl han fløier saa højt⁴⁹. *Grundtvig* har i »Den signede Dag«: Og Lærken hun er en lille Fugl. *Wilh. Helt*: se under glad. *Baggesen* har en række eksempler i sit digt »Fuglen« fra 1790: du lille Fugl (to gange) – en lille lyseblaa, sølvspraglet Fugl – en lille lyseblaa, sølvspettet Fugl – lille lyseblaa. *Blicher*: Nattergalen, lille søde (»Solsorten« i »Trækfuglene«) – Lille (om »Thomas i Gjærdet«, smst.) – Velkommen lille Emigrant (»Nattergalen«, smst.). *Ingemann*: den lille Fugl paa Qvist (»I fjerne Kirketaarne hist«). *Grundtvig*: Der sad en lille Fugl i Bøgelunden (»Den danske Kæmpevise«). *Henrik Hertz*: Hav Tak, du lille Fugl (»Gamle Melodier« I). *Kaalund* har i »Lærken«: »den lille, bevingede Profet«⁵⁰ og det citerede »O lær mig, lille Lærke, saa frejdig og fro«, der ligger meget nær ved Oehlenschlägers: Lær mig, o lille Trækfugl, Du. *Molbech* er citeret: Du lille Fugl i Busken hist (»Alene«). *Jeppes Aakjær* har lille Fugl to gange i »Hedevandring« II fra 1897 (se »Udvalgte Digte« p. 34)⁵¹. *Ludvig Holstein* har: Min lille Blomst! Min lille Fugl! (»Viol« i »Digte« 1895) – »Morgen i Sejs«: Vip, lille Lærke, paa Gyvel og Lyng! / Stig lille Lærke, mod Himlen og syng. *Chr. Richardts Lærkelil* i »Velkommen Lærkelil« (»Ved Vaarens Komme«) har Holstein anvendt i det store digt »Løvspring«: Skru dig, Lærkelil, mod Solen fra det unge Korn⁵². I »Sanglærken« kaldes lærken for Lille: Vildt du raser, Lille (~ trille, »Vaarvejr« i »Vaardigte« ~ Kilde). *L. C. Nielsen* har: ... lille / Finke (1901). *Viggo Stuckenberg*: Kom, du lille Lærke (»Atlas«, se »Sidste Digte«

p. 108). *Johannes V. Jensen*: det lille Liv (»Gærdesmutter«). *Valdemar Rørdam*: du lille (~ Trille, »Gærdesmutter«, »Fugleviser« p. 71) – lille (~ vilde, om rød-kælk, »Fugletræet«, smst. p. 73). *Jeppé Aakjær*: Støren, den lille glade Mand (»Vaar igjen« fra 1928, se »Udvalgte Digte« p. 336). *Alex Garff* har en række eksempler på lille om lærke: En lille Lærke (»Morgenlærken«, »Gyldne Grene« (1934) p. 13) – Lærken er saa lille (»Lærken«, »Fuld af Foraar« (1937) p. 25) – Jeg er Lærken, jeg / den lille (samme digt, begge strofers slutningsvers) – Ved du mon, du lille Lærke (»Ved du mon?« se »Pigen og Spejlet« p. 92).

Små. Oehlenschläger: Vi Fugle saa smaa (~slaae, slutningskoret i Sanct Hans-aften-Spil«). *Blicher*: se under fryd. *Ingemann*: Nu vaagne alle Guds Fugle smaa. *Hertz*: Til Leiet hastet' de Fugle smaa (~saa, »Aftenen«). *Holstein*: de Lærker smaa (~Straa, »Lærken«, se »Æbletid« p. 12). *Johannes V. Jensen*: alle smaa Fugle! (slutningslinien i omkvædet i »Vuggesang«).

Der kan ikke være tvivl om, at der er en litterær forbindelse mellem *Ludvig Holsteins* ekstatiske digt »Sanglærken« (trykt første gang i »Den grønne Mark« 1925), der udtrykker hans livstro og glæde ved livet, og *Kaalunds* »Lærken« og *Chr. Richardts* »Ved Lærkens Komme« – tre centrale digte i den danske lærke-poesi. Hos Chr. Richardt er lærken *from* (i Oehlenschlägers »Aften-Sang« i »Langlandsreise« hedder det: De fromme Nattergale slaaer). Holstein har i »Sommeraften« (i »Mos og Muld«): Det frommeste som Jorden har, / er Lærkens Aftentrille. Hos Chr. Richardt er lærken *frisk* (sml. Ingemann: »Nu som Fuglen frisk« i første og sidste strofe i »Gud skee Tak og Lov«⁵³); Holstein har: Frisk er Evighedens Røst. Ordet *sød* knyttes til lærken. Richardt og Kaalund er lærken *frejdig* (sml. Oehlenschläger), hos Søde« (~Møde). Chr. Richardt har ren, Holstein har pur. Hos Chr. Richardt og Kaalund er lærken *frejdig* (sml. Oehlenschläger), hos Holstein er den *tapper*. Der er *jubel* i alle tre digte. Jeg citerer to strofer fra Kaalunds digt:

Da pludselig med Et gennem Stormvinden klang
en zitrende, jublende Trille –
O, det var Naturens Opstandelsessang,
og Sangeren var Lærken den lille!

O lær mig, lille Lærke, saa frejdigt og fro
som du, førend Vinteren er omme
at syngte profetisk med jublende Tro
om Fremtidens Vaar, som skal komme!

Man kan udmærket karakterisere Holsteins digt som en »Naturens Opstandelsessang«. Substantivet *tro* og adjektivet *tro* er vigtige. Chr.

Richardt har »Du følger tro dit Kald«, og han kalder lærken for »Du Troens rette Fugl«. Hos Holstein er lærken »tro, ja tro til Døden« og det hedder »Troskabs Glød blev i dit Blod / Lys og salig Lue«. Musik, lys, salighed og troskab går op i en højere enhed. Der synes ingen afstand at være mellem den kristne sanger Chr. Richardt og den henrykte panteist Ludvig Holstein.

Der kan i denne forbindelse være grund til at omtale *J. L. Heibergs* ungdomsdigt »Til Lærken«⁵⁴ lidt nærmere. Det er et meget litterært digt (det bruger bl. a. Philomele, Nectarduft, Ceres, Zephyrernes Trop; det hedder i slutstrofen »Vær hilset igjen, / Du følende Fugl« der minder stærkt om Johs. Ewalds »den følende Skiald« i »Rungstedts Lyksaligheder«, citeres ODS VI, 396). Fra Heibergs digt citerer jeg: Velkommen igjen / Du Vaarens Prophet – Du Vaarens Sanger, / Begeistrede Fugl! – Over Marken du svæver, / Og begeistret dig hæver – For i Markernes Ly / At sjunge din Trøst? – I din salige Ild / Husker du ei, / At Marker og Vang, / Som du nylig forlod, / Ere dækte med Snee – Men glædesrig / I Morgen, den klare, / . . . / Over Marken du svæver – Men usynlige Toner / Forkynde, at glad / Til den Eviges Throner / Du bringer dit Qvad / Paa din Himmelgang – I en flammende Sang – mit Hjerte banker / Af salig Lyst. Fra Holsteins digt anfører jeg: Lysets tørstende til Trøst – Fri du stiger, salig Aand – Lys og salig Lue – Frisk er Evighedens Røst – Jordens fryderige Stemme – Himmelstormer.

Lighederne mellem de to så forskellige digte er forbavsende. Vi kan her være ude for et mærkeligt sammentræf; men det er på ingen måde usandsynligt at den kyndige digter Ludvig Holstein har kendt Heibergs digt fra »Poetiske Skrifter« 1862 eller fra »Udvalgte Digtninger« 1905 eller fra »Udvalgte Digtninge« 1916 ved Carl S. Petersen. J. L. Heiberg er vel nok den digter man sidst af alle vil tænke på når det gælder Holstein i den litterære tradition; men impulser kan digtere hente de mærkeligste og mest uberegnelige steder.

Det her fremlagte materiale – der meget let kan suppleres med en lang række tilsvarende eksempler fra dansk digtning – fortæller om stærke traditioner og vigtige konstanter i den danske skønlitteratur. Jeg har i denne undersøgelse ikke medtaget ord som *blid*, *blød*, *dejlig*, *dyb*, *inderlig* (sml. Grundtvigs *mindelig* i »Der er et Land saa kosteligt«: Og aldrig har jeg hørt det før, / Og heller aldrig siden, / Hvor mindelig for Ladedør / Kan kviddre Finke-liden), *klar* (*klokkeklar*),

kælen, liflig (jf. Poul Møllers »Liflig fløiter vist den sorte Stær« i »Rosen blusser«), *melodisk, ren, smeltende, smægtende, sød* (*sødmefuld, sødmefyldt*), *yndig og øm* (jf. Blichers »Fløitetoner elskovsømme, bløde« i »Solsorten« – »din ømme Kjerlighedsrøst« i »Skovduen«). I modsætning til disse ord og afhandlingens står ord som *vemod, vemodsfuld, klage, skrig, skrige* og *hulke*⁵⁵.

NOTER

1. Trykt første gang i »Dansk Julealbum« IV (1921) og optrykt i »Hymner og Viser« (1922) og »Udvalgte Digte« (1953). 2. ODS har ikke medtaget ordet *naturkoncert*. Det er brugt af Hans Hartvig Seedorff i hans meget smukke bog »Forelsket i Aaret. Tolv Croquis'er« (1962): Solsortfløjtet, Maageskriget, Nattergalens Tonerække og Musvaagens Piiw – alle disse Fuglelyde har deres bestemte Placering og bestemte Virkning i den store Naturkoncert (p. 24). 3. Forøget med »Stæren« (fra »Verdens Lys« 1926) og »Nattergalen« (fra »Den jydsk Blæst« 1931). 4. Meningen med denne besynderlige bog kan – så vidt jeg kan skønne – kun være den at håne den lyriske kunst. Lærke, stær og nattergal er ikke taget med. 5. Se Uffe Hansen »Grundtvigs Salmedigtning« I (1937), kapitlet Fugle-Toner (p. 42 ff.). Jeg henviser også til Magnus Stevns »Fra Grundtvigs Salmeværksted« (1950) p. 38 f.; omtalen af fuglene her er meget summarisk. 6. I Festskrift udg. af Københavns universitet, november 1956. 7. Henrik Hertz har: min muntre Hund (»Sommerliv« IV). Jeppe Aakjær har i »Jagtaflysning« om haren: Du muntre Løber for min Gud i Naturen (»Muld og Malm« (1909) p. 119). »Du kjære brune Hede« fra 1912 har: Du kjære brune Hede, / du er min Barndoms Eventyr, / der havde Hjejlen Rede, / der sprang saa muntre Dyr (»Vejr og Vind og Folkesind« (1916) p. 25 og »Udvalgte Digte« (1956) p. 30. »Høg over Høg« har: Nypudset i Solen sad munter en Myg (»Muld og Malm« p. 121). »Den blanke Aa« (fra 1910) har: muntre Myg og Libeller blaa / de danser over den blanke Aa (»Den Sommer og den Eng –« (1910) p. 88 og »Udvalgte Digte« p. 157). Olaf Hansen har i sit digt »Sommer i By«: Det vrimler for min Fod med muntre Myrer (»Mens Sommeren lider« (1912) p. 42 og udvalget »Fra Løv-spring til Løvfald« (1918) p. 93). Martin A. Hansen har i »Løgneren« (1950): de muntre Tanglopper (p. 88). 8. Se »Samtlige Skrifter« I (1770) p. 20. Citeres ODS under *vægter* XXVII (1954), 694. 9. Se »Samtlige Skrifter« I (1914) p. 160. Citeres ODS under *trilre* XXIV (1948), 481. 10. Se Ejnar Thomsens afhandling om danske høstsalmes i »Skribenter og Salmister« (1957) p. 211 ff.

11. Smst. p. 213. 12. Se ODS under *vilter* XXVI (1952), 1609 og I. *svale* XXII (1944), 1084. Grundtvigs salme citeres ikke under *munter*. 13. »Livet og Døden. Danske Salmer og religiøse Digte« i udvalg ved Poul Uttenreiter (1924) har *viltre* Svaler (p. 92). Det samme gælder »Folkehøjskolens sangbog« 13. udg. (1939) p. 79; her oplyses det at originalteksten har *muntre*. Erling Nielsen har i sit udvalg »Danske salmer« (1960) originalens *muntre Svaler* (p. 206). Det samme gælder F. J. Billeskov Jansens store antologi »Den danske Lyrik 1800–1870« første halvbind (1961) p. 127. Poul Møller kalder fuglekongen for »vilter og urolig« i sit digt om fuglekongen (citeres ODS under *vilter*). Sophus Claussen har i »Trefoden« (1901): Hun var som en vilter Lærke (p. 101), der kan sammen-

stilles med Grundtvigs »viltre Svaler«. Per Lange har i »Nattergalen«: Et viltret Fuglenæb / strakt mod Himlen, / Et Fuglehjerte / i Nattens Klo »Kaos og Stjærnen« (1926) p. 14 og udvalget »Relieffer« (1943) p. 14). Fredrik Nygaard har i »Solsort og Svale«: Svalers iltre, viltre Sind »Besøgstid« (1940) p. 39). Kai Hoffmann har i »Længsel mod Norden«: Fugle... der bygger Bo paa nøgne Klipper, / der viltret flagrer og sirligt tripper »Danmarks Rige« (1941) p. 73). ODS citerer V (1923), 1098 fra Hans Ahlmann: Luften er... fuld af forviltrede Svaler »Aftenlandet« (1913) p. 47). 14. Begge citater i ODS XIV, 526. 15. Digtet citeres i ODS under *muntherhed* (527 f.). 16. Se »Poetiske Skrifter« I (1805) p. 138 (gentages p. 140). 17. Se »Poetiske Skrifter« II (1927), ved H. Topsøe-Jensen, p. 279 f. 18. »Poetiske Skrifter« I (1926) p. 113. 19. Citeres ODS under *rype* efter originaludgaven (XVIII (1939), 65. Se f. eks. også »Helte digte og Sagaer« I (1862), ved F. L. Liebenberg, p. 227. 20. »Samlede Romanzer« II (1863) p. 137.

21. »Samlede Digte« (1940), ved Johs. Brøndum-Nielsen, p. 83, 188 og 348. 22. »Poetiske Skrifter« I (1927), ved Oluf Friis, p. 5. 23. Se Julius Clausen »Christian Winthers Digtcyklus »Til Een«« (1918) p. 69. 24. Citeres ODS under *lærke* efter 3. udg. (1904) p. 89 (XII (1932), 452). 25. Jeppe Aakjær har i »Barnet og den gamle Gaard«: Hanerne muntre med Galen (se »Udvalgte Digte« p. 44). ODS citerer fra »Hejmdals Vandringer« (1924) p. 25: Hanen ham ærted med muntrende Gjald (XIV, 528). 26. Blicher har: I kjære Smaa! »Den gamle Lærkes Efteraarssang«. Valdemar Rørdam har i »September« (i »Stumme Strænge« (1906): Og Jer, kære kvidrende Svaler, / Jer sender vi bort med al Sorgen for Somren og Høsten (se også »Udvalgte Digte« I (1918) p. 231). Herom minder ret stærkt Ludvig Holsteins: Hils os Svale, paa din Tærskel, kvidrende og kær! (digtet »Løvspring« i »Mos og Muld« 1917). Johan Skjoldborg kalder rørsangeren for: Du kære lille Sanger »Dynæs Digte« (1915) p. 14). Thøger Larsen har i sit digt »Lærken«: Du kære Fugl, jeg ej kan se »Trækfuglevej« (1927) p. 14). 27. »Werke und Schriften« I (1957) p. 190 og 216. 28. Se Hans Brix om den gamle dagvise »Vers fra gamle Dage« (1918) p. 149 ff. (specielt p. 174). Om Grundtvigs »Den signede Dag« i »Danske Høitids-Psalmer til Tusindeaars-Festen« 1826 se Anders Malling »Dansk salmehistorie« I (1962) p. 162 ff. 29. »Poetiske Skrifter« I (1926) p. 231. 30. Se smst. III (1928) p. 41.

31. Det er det samme motiv som vi finder i »Julen har bragt velsignet Bud«: Du fattige Spurv! flyv ned fra Tag / Med Duen til Julegilde (citeres ODS XXI (1943), 610 under *spurv*). 32. Kjeld Balslev nævner i sin bog »Ludvig Holstein og hans Lyrik« (1941) den *sommerlige Lærke* hos Chr. Winther (p. 74); det skal vel være den *sommerglade*. I »Sommerdag« (i »Mos og Muld«) har Holstein: den sommerlige Svale. Johannes V. Jensen har i sit hyldestdigt til Louis Levy fra 1935 *Sommerlærken* »Paaskebadet« (1937) p. 74). Sml. hermed *Junilærken* i hyldestdigtet til Ludvig Holstein (se under *salig*). Jeppe Aakjær har sit store digt »Jakob og hans Sønner« fra 1905: den morgenglade Hare (se f. eks. »Udvalgte Digte« p. 111). 33. Se f. eks. F. J. Billeskov Jansens antologi »Den danske Lyrik 1800–1870« andet halvbind (1961) p. 254. 34. Johannes V. Jensen har i »Vuggesang« (i »Cimbrernes Tog« 1922): Egernet fjæler sig fro / hos dig i dit grønne Bo (se »Verdens Lys« (1926) p. 17). I »Den danske Sommer« fra 1941 hedder det i det andet digt: Frøen gurgler sjælefro i Engen (se f. eks. »Digte« (1954) p. 370). ODS har eksempler på *sjælefro*. I »Dyrlægens Minde« hedder det: Nu pifter Toget, købstadfro: / Løgstør og Aalborg, Aars, Hobro! »Verdens Lys« p. 33). 35. ODS citerer ikke Holsteins *ottesang* XV (1934), 1327. Eksemplet savnes! 36. »Sangen i Skoven« – der kan betragtes som et udkast til »Sang-

lærken« – har: I den høje Skov en Gang, / hørte jeg en Røst, / hørte jeg en Sjæl, der sang / af et skyldfrit Bryst (første strofe). 37. ODS har ikke indregistreret *fugletale*. Johannes V. Jensen har: liflig *Fugletale* (»Bogfinken« i »Aars-tiderne« 1923). Hertil svarer ganske nøje Alex Garffs: en *Fugletale* / fuld af Fryd (»Fuld af Fryd« (1937) p. 100 og »Pigen og Spejlet. Digte 1933–53« (1954) p. 50). Grundtvig har i »Den danske Kæmpevis«: I de dybe Dale / Mellem Nattergale / Og de andre Fugle smaa, som tale. ODS citerer disse linier under *tale*: poet. om fuglesang (XXIII (1946), 681) og henviser til Hertz's enslydende vers i »Gamle Melodier« I: Blandt de andre Fugle smaa, som tale. 38. I det samme digt kaldes lærken for »den lille, bevingede Profet«. Se note 50. 39. Udtrykket »Opstandelsens Fest« kan sammenstilles med Kaalunds »Naturens Opstandelsessang« (»Lærken«). 40. Til *jubelskrig* svarer *solskinsskrig* i Holsteins »Solsort« (i »Mos og Muld«), se »Ludvig Holsteins kunst« p. 113 og 119. Valdemar Rørdam har i »Grøn Sanger« *Frydeskrig* (»Fugleviser« p. 17). ODS oplyser at *frydeskrig* især bruges i bibelsprog (VI, 118) med citat fra Samuels første bog 4, 5 og henvisning til Bredahl. Man savner et citat fra Brorson der har *Fryde-skrig* (se hans »Samlede Skrifter« II (1953) p. 402 og III (1956) p. 83).

41. Se »Ludvig Holsteins kunst« p. 117. 42. Se hans indledning »Livets Herold« i anden udgave af »Den grønne Mark« (1940) p. 21. 43. Citeres ODS XI (1929), 917 (med eksempler fra Rahbek og K. G. Brøndsted). 44. Om Chr. Richardts afhængighed af Kaalund se Paul V. Rubow »Epigonerne« (1956) p. 21. Jf. »Ludvig Holsteins kunst« p. 130 note 100. 45. Se Vilhelm Andersen »Illustreret dansk Litteraturhistorie« IV (1925) p. 107 ff. (specielt p. 108). 46. »God og glad« begynder med disse vers: Lærken har den lange Rejse vovet. / Vinteren har varet længe nok (»Æbletid« p. 28). 47. Sml. hermed begyndelsen til »Blindebukken« i samme versemål: Sødt over Rugens Senge synger Lærken (»Verdens Lys« p. 117). 48. Thøger Larsen har: Fuglene sover i salige Reder (»Høstnats-Romance« i »Vejr og Vinger« (1923) p. 20). Sammen med *salig* kan nævnes *henrykt* og *begeistret*. Rahbek har: Zephyrs Gang blandt høje Bøgetoppe / Henrykket os og Nattergalens Qvad (citeres ODS XI, 855). Johannes V. Jensen har i slutningskapitlet af »Bræen« (1908) – som hedder »Lærken« –: (lærken) ustandseligt ... syngende ... som i en henrykt Drøm. Omkvædet til »Skovduen« (i »Aars-tiderne« 1923) er: Moders Bryst! / Moders melodiske vilde Sødme / og henrykte Latter og Lyst (sml. hermed *lykkelatter* i »Ægypterens Glæde«). Hans Ahlmann har: Nattergalen henrykt sang (»Genlyd af Dagene« (1918) p. 26). J. L. Heiberg har i »Til Lærken«: Du Vaarens Sanger, / Begeistrede Fugl! Johannes V. Jensen har i sit hyldestdigt til Siegfried Wagner fra 1934 (der ikke er medtaget i de samlede udgaver af Johannes V. Jensens digte): En Alf i dit Æbletræ gratulerer dig, / Bogfinkens begejstrede Foraarsgal (»Paaskebadet« p. 49). En egen form for salighed udtrykkes med ordet *forrykt*. Hans Ahlmann har i sit digt »Solsort«: jeg savner kun et Fuglebryst, / en vaarforrykt Kaskade (»Aftenlandet« (1913) p. 40). Johannes V. Jensen har i »Tidlig Vaar«: Spurven solforrykt i Sind / tjipper i en nøgen Lind (»Verdens Lys« p. 98). Citeres ODS under *tjippe* XXIV (1948), 49. 49. Se note 28. 50. J. L. Heibergs digt »Til Lærken« begynder med disse ord: Velkommen igjen, / Du Vaarens Prophet! Stuckenberg kalder solsorten »Evangelist for Livets Vaar« (»Paaskeid« i »Sidste Digte« (1906) p. 10 og »Udvalgte Digte« p. 163).

51. »Den døde Lærke« fra 1910 har: et lille Lærkelig (»Den Sommer og den Eng –« (1910) p. 17 og »Udvalgte Digte« p. 186). 52. Jeg benytter lejligheden til at gøre opmærksom på at det ikke er rigtigt som jeg skriver i »Ludvig Holsteins

kunst» p. 110, at ODS ikke har *Lærkelil*. Det er anført i slutningen af artiklen lille XII (1931), 939 med et citat: Chr. Richardts så kendte »Velkommen Lærkelil«. 53. Citeres ODS VI, 54. 54. J. L. Heibergs digt »Til Lærken« hører til digt-rækken »Tolv Maaneder«; det er knyttet til februar, se »Digte« 1819. Se f. eks. også »Poetiske Skrifter« VIII (1862) p. 270 ff. og »Udvalgte Digtninger« (1905) p. 131 ff. 55. Om *hulke* se »Ludvig Holsteins kunst« p. 31, 110 ff. og 130 (note 100) og »Ludvig Holstein i den litterære tradition. Et bidrag til filologisk littera-turforskning« (i Festskrift udg. af Københavns universitet marts 1963 p. 55 ff. og 138 f. (noterne 17–18).

TILFØJELSER

Til p. 60. ODS citerer under gøg VII (1925), 491: en lystig Gjøg hist fra Skoven (N. E. Petersen »Tusendfryd« (1888) p. 38).

Til p. 62. Johannes V. Jensen har i »Danskere« (1896): Dybæk sang..., han var saa glad som en lærke (p. 202).

Til p. 64. Knud Poulsen har i sin skildring »Da Vinteren kom«: Et Brus af Vinger, en Række forladte Kviste, der gynger og taber Sne, en løssluppen, fryde-fuld Kvinkeleren (»Breve fra Danmark« (1922), se 3. opl. (1948) p. 12).

Til p. 65. Johannes V. Jensen har i »Danskere«: Luften er fuld af Lærker, som ikke bestiller andet end at trille og juble (p. 14).

Til p. 66. Achton Friis har i sin skildring af Fynshoved (i »Turistforeningens Aarbog« 1940): Bag Klinten jubler Lærkerne over de bølgende Banker (se »Dansk natur skildret af danske forfattere« (1962), redigeret af Aage Marcus, p. 247).

Til p. 69. Udtrykket »den små Musvit« i Valdemar Rørdams digt »Musvit« svarer nøje til Blichers i »Ouverture« (til »Trækfuglene«): med sagte Pik paa Rude / Mælder sig den smaa Musvit. Citeres ODS XIV (1933), 586 (under musvit). Valdemar Rørdam har også udtrykket »den Små« i sit digt (= grå).

Til note 48. Helge Rode har i sit digt »Februar«: Luften nærer med sin unge Kraft / den stille Kvidren af tilfredse Spurve (»Ariel« (1914) p. 74, 2. opl. (1921) p. 84). Brugen af *tilfreds* om spurv er vist enestående.

Tandaradei. Tilføjeelse til DSt 1962 p. 124 f.

I min afhandling »Nogle allusioner i Sophus Claussens digtning« citerer jeg Thøger Larsens oversættelse af Walther von der Vogelweides berømte digt »Under der Linde« i digtsamlingen »Dagene« (1905) p. 50 f. (se p. 124 og note 9 p. 125). I Thøger Larsens lange og ret ubetydelige digt »Floras Rejse« i digtsamlingen »Søndengalm. Digte fra Italiensrejsen 1925–1926« (1926) om-tales Walther (p. 111 f.), og Thøger Larsen henviser indirekte til sin oversættelse; vi hører om nattergalens sang, dens *tandaradei*. Digtet behandles af Chr. N. Bro-dersen i hans værk om Thøger Larsen II (1950) p. 94 ff. Jeg citerer to strofer. Digteren møder Flora i Bozen i slutningen af marts:

Hun viste mig Vejen til Walther
von der Vogelweide,
Træet ved Pladsen stod grønt,
mod Statuen vendte vi Blikket,
saa nynnede Gudinden: »Unter
der Linde an der Heide«.

Jeg kendte Tonen og tænkte:
Endnu staar Linden paa Engen,
og stedse – tandaradei –
kom Vaaren med Nattergalen,
endnu paa Solskinstæpper
breder hun Brudesengen.